

La Santa Seu

«Als pobres els tenen sempre amb vostès» (Mc 14,7)

1. «*Als pobres els tenen sempre amb vostès*» (Mc 14,7). Jesús pronuncià aquestes paraules en el context d'un dinar a Betània, a casa d'un tal Simó, anomenat "el leprós", uns dies abans de la Pasqua. Segons narra l'evangelista, una dona entrà amb un flascó d'alabastre ple d'un perfum molt valuós i el derramà sobre el cap de Jesús. Aquest gest suscità gran sorpresa i donà lloc a dues interpretacions diverses.

La primera fou la indignació d'alguns dels presents, entre ells els deixebles que, considerant el valor del perfum —uns 300 denaris, equivalents al salari anual d'un obrer— pensaren que hauria estat millor vendre'l i donar el recollit als pobres. Segons l'Evangelí de Joan, fou Judes qui es va fer intèrpret d'aquesta opinió: «Per què no s'ha vengut aquest perfum per tres-cents denaris per a donar-los als pobres?». I l'evangelista senyalà: «Això no ho digué perquè li importessin els pobres, sinó perquè era lladre i, com tenia la bossa del diner en comú, robava del què li posaven en ella» (12,5-6). No és casualitat que aquesta dura crítica sortís de la boca del traïdor, és la prova que els que no reconeixen als pobres traeixen l'ensenyança de Jesús i no poden ser els seus deixebles. A aquest respecte, recordem les contundents paraules d'Orígens: «Judes semblava preocupar-se pels pobres [...]. Si ara encara hi ha algú que té la bossa de l'Església i parla a favor dels pobres com Judes, però llavors pren el què posen a dins, llavors, que tingui la seva part junt a Judes» (*Comentari a l'Evangelí de Mateu*, XI, 9).

La segona interpretació la donà el propi Jesús i permetré captar el sentit profund del gest realitzat per la dona. Ell digué: «Deixeu-la! Perquè la molesten? Ha fet una obra bona amb mi» (Mc 14,6). Jesús sabia que la seva mort estava a prop i veié en aquell gest l'anticipació de la unció del seu cos sense vida abans de ser depositat en el sepulcre. Aquesta visió va més enllà de qualsevol expectativa dels comensals. Jesús els recorda que el primer pobre és Ell, el més pobre entre tots els pobres, perquè els representa a tots. I és també en nom dels pobres, de les persones soles, marginades i discriminades, que el Fill de Déu acceptà el gest d'aquella dona. Ella, amb la seva sensibilitat femenina, demostrà ser l'única que compregué l'estat d'ànim del Senyor.

Aquesta dona anònima, destinada potser per això a representar a tot l'univers femení que al llarg

dels segles no tindrà veu i patirà violència, inaugurarà la significativa presència de les dones que participen en el moment culminant de la vida de Crist: la seva crucifixió, mort i sepultura, i la seva aparició com a Ressuscitat. Les dones, tant sovint discriminades i mantingudes al marge dels llocs de responsabilitat, a les pàgines dels Evangelistes són, en canvi, protagonistes en la història de la revelació. I és eloqüent l'expressió final de Jesús. Que associà a aquesta dona a la gran missió evangelitzadora: «Els asseguro que, per honrar la seva memòria, en qualsevol part del món on es proclami la Bona Nova s'explicarà el que acaba de fer amb mi» (Mc 14,9).

2. Aquesta forta "empatia" entre Jesús i la dona, i la manera en què Ell interpreta la seva unció, en contrast amb la visió escandalitzada de Jues i dels altres, obre un camí fecund de reflexió sobre el vincle inseparable que hi ha entre Jesús, els pobres i l'anunci de l'Evangelí.

El rostre de Déu que Ell revela, de fet, és el d'un Pare per als pobres i proper als pobres. Tota l'obra de Jesús afirma que la pobresa no és fruit de la fatalitat, sinó un signe concret de la seva presència entre nosaltres. No ho trobem quan i on voldríem, sinó que ho reconeixem a la vida del pobres, en el seu patiment i indignació, a les condicions a vegades inhumanes en les que es veuen obligats a viure. No em canso de repetir que els pobres són veritables evangelitzadors perquè foren els primers en ser evangelitzats i cridats a compartir la benaventurança del Senyor i del seu Regne. (cf. Mt 5,3).

Els pobres de qualsevol condició i de qualsevol latitud *ens evangelitzen*, perquè ens permeten redescobrir de manera sempre nova els trets més genuïns del rostre del Pare. «Els tenen molt que ensenyar-nos. A més a més de participar del *sensus fidei*, en els seus propis dolors coneixen el Crist patint. És necessari que tots ens deixem evangelitzar per ells. La nova evangelització és una invitació a reconèixer la força salvífica de les seves vides i a posar-los en el centre del camí de l'Església. Estem cridats a descobrir a Crist en ells, a prestar-los la nostra veu en les seves causes, però també en ser els seus amics, a escoltar-los, a interpretar-los i a recollir la misteriosa saviesa que Déu vol comunicar-nos a través d'ells. El nostre compromís no consisteix exclusivament en accions o en programes de promoció i assistència; el què l'Esperit mobilitza no és un desbordament activista, sinó davant de tot una *atenció* posada en l'altre "considerant-lo com un amb ell". Aquesta atenció amant és l'inici d'una vertadera preocupació per la seva persona, a partir de la qual el desitjo buscar efectivament el seu bé» (Exhort.ap. *Evangelii gaudium*, 198-199).

3. Jesús no només està de part dels pobres, sinó que *comparteix amb ells* la mateixa sort. Aquesta és una important lliçó també per als seus deixebles de tots els temps. Les seves paraules «als pobres els tenen sempre amb vostès» també indiquen que la seva presència enmig de nosaltres és constant, però que no ha de conduir-nos a un acostumament que es converteixi en indiferència, sinó a involucrar-nos en un compartir la vida que no admet delegacions. Els pobres no són persones "externes" a la comunitat, sinó germans i germanes amb els quals compartit el patiment per alleujar el seu malestar i marginació, per a tornar-los la dignitat perduda i assegurar-

los la necessària inclusió social. Per altra banda, se sap que una obra de beneficència pressuposa un benefactor i un beneficiat, mentre que el compartir genera fraternitat. L'almoïna és ocasional, mentre que el compartir és durador. La primera corre el risc de gratificar a qui la realitza i la humilia a qui la rep; el segon reforça la solidaritat i estableix les bases necessàries per assolir la justícia. En definitiva, els creients, quan volen veure i palpar a Jesús en persona, saben on dirigir-se, els pobres són el sagrament de Crist, representen la seva persona i remetent a ell.

Tenim molts exemples de sants i santes que han fet del compartir amb els pobres el seu projecte de vida. Penso, entre altres, en el pare Damián de Veuster, sant apòstol dels leprosos. Amb gran generositat respongué a la crida d'anar a la illa de Molokai, convertida en un gueto accessible només als leprosos, per viure i morir amb ells. Posà mans a l'obra i va fer tot el possible perquè la vida d'aquells pobres, malalts i marginats, reduïts a l'extrema degradació, fos digna de ser viscuda. Es va fer metge i infermer, sense reparar en els riscos que corria, i portà la llum de l'amor a aquella "colònia de mort", com era anomenada la illa. La lepra l'afectà a ell també, signe de un compartir total amb els germans i germanes pels que havia donat la vida. El seu testimoni és molt actual en els nostres dies, marcats per la pandèmia del coronavirus. La gràcia de Déu actua certament en el cor de molts que, sense aparèixer, es gasten pels més pobres en un concret compartir.

4. Necessitem doncs, adherir-nos amb plena convicció a la invitació del Senyor: «Convertiu-vos i creieu en la Bona Notícia» (Mc 1,15). Aquesta *conversió* consisteix, en primer lloc, en obrir el nostre cor per a reconèixer les múltiples expressions de la pobresa i en manifestar el Regne de Déu mitjançant un estil de vida coherent amb la fe que professem. Sovint els pobres són considerats com persones separades, com una categoria que requereix un particular servei caritatiu. Seguir a Jesús implica, en aquest sentit, un canvi de mentalitat, és a dir, acollir el repte de compartir i participar. Convertir-nos en els seus deixebles implica la opció de no acumular tresors a la terra, que donen la il·lusió d'una seguretat fràgil i efímera. Pel contrari, requereix la disponibilitat per a lliurar-se de tot vincle que impedeixi assolir la vertadera felicitat i benaurança, per a reconèixer el que és durador i que no pot ser destruït per res ni per ningú. (cf. Mt 6,19-20).

L'ensenyança de Jesús també en aquest cas va a contracorrent, perquè promet el què només els ulls de la fe poden veure i experimentar amb absoluta certesa: «I tot el que deixi cases, germans, germanes, pare, mare, fills o camps per la meua causa, rebrà cent vegades més heretarà la vida eterna» (Mt 19,29). Si no s'escull convertir-se en pobres de les riqueses efímeres, del poder mundà i de la vanaglòria, mai es podrà donar la vida per amor, es viurà una existència fragmentària, plena de bons propòsits, però ineficaç per a transformar el món. Es tracta, per tant, d'obrir-se amb decisió a la gràcia de Crist, que pot fer-nos testimonis de la seva caritat sense límits i retornar-li credibilitat a la nostra presència al món.

5. L'Evangelí de Crist impulsa a estar especialment atents als pobres i demana reconèixer les múltiples i massa formes de desordre moral i social que generen sempre *noves formes de pobresa*. Sempla que s'està imposant la idea que els pobres no només són responsables de la seva condició, sinó que constitueixen una carga intolerable per a un sistema econòmic que posa

en el centre els interessos d'algunes categories privilegiades. Un mercat que ignora o selecciona els principis ètics crea condicions inhumanes que s'abaten sobre les persones que ja viuen en condicions precàries. S'assisteix així a la creació de trampes sempre noves d'indigència o exclusió, produïdes per actors econòmics i financers sense escrúpols, carents de sentit humanitari i de responsabilitat social.

L'any passat, a més a més, s'afegí una altra plaga que produí ulteriorment més pobre: la pandèmia. Aquesta segueix tocant a les portes de milions de persones i, quan no porta amb ella el patiment i la mort, és de totes maneres portadora de pobresa. Els pobres han augmentant desproporcionadament i, per desgràcia, seguiran augmentant en els pròxims mesos. Alguns països, a causa de la pandèmia, estan patint gravíssimes conseqüències, de manera que les persones més vulnerables estan privades dels béns d primera necessitat. Les llargues files davant els menjadors per als pobres són el signe tangible d'aquest deteriorament. Una mirada atenta exigeix que es trobin les solucions més adequades per combatre el virus a nivell mundial, sense apuntar a interessos partidistes. En particular, és urgent donar respostes concretes als que pateixen la desocupació, que colpeja dramàticament a molts pares de família, dones i joves. La solidaritat social i la generositat de la que moltes persones són capaces, gràcies a Déu, unides a projectes de promoció humana a llarg termini, estan aportant i aportaran una contribució molt important en aquesta conjuntura.

6. No obstant això, roman obert l'interrogant, que és obvi en absolut: com és possible donar una solució tangible als milions de pobres que sovint només troben indiferència, o fins i tot fastigueix, com a resposta? Quin camí de justícia és necessari recórrer perquè se superin les desigualtats socials i es restableixi la dignitat humana, tantes vegades trepitjada? Un estil de vida individualista és còmplice en la generació de pobresa, i sovint descarrega sobre els pobres tota la responsabilitat de la seva condició. Nos obstant això, la pobresa no és fruit del destí sinó conseqüència de l'egoisme. Per tant, és decisiu donar vida a *processos de desenvolupament* en els que es valoren *les capacitats de tots*, perquè la complementarietat de les competències i la diversitat de les funcions donin lloc a una recurs comú de participació. Hi ha moltes pobreses dels "rics" que podrien ser curades per la riquesa dels "pobres", sí, només es trobaran i es coneixeran! Cap és tant pobre que no pugui donar alguna cosa de si mateix en la reciprocitat. Els pobres no poden ser només els que reben; se'ls ha de posar en condicions de poder donar, perquè saben bé como correspondre. Quants exemples de compartir estan davant dels nostres ulls! Els pobres en ensenyen sovint la solidaritat i el compartir. És cert, són persones que les quals els falta *alguna cosa*, freqüentment els hi falta *molt*, i fins el *necessari*, però no els hi falta *tot*, perquè conserven la dignitat dels fills de Déu que res ni nigú els hi pot treure.

7. Per això cal un *enfocament diferent de la pobresa*. És un repte que els governs i les institucions mundials han d'afrontar amb un model social previsor, capaç de respondre a les noves formes de pobresa que afecten el món i que marcaran les pròximes dècades de manera decisiva. Si es margina els pobres, com si fossin els culpables de la seva condició, aleshores el concepte mateix de democràcia es posa en crisi i tota política social es torna un fracàs. Amb gran humilitat

hauríem de confessar que pel que fa als pobres som sovint incompetents. Se'n parla en abstracte, ens aturem a les estadístiques i es pensa a provocar commoció amb algun documental. Per contra, la pobresa hauria de suscitar una planificació creativa, que permeti augmentar la llibertat efectiva per poder realitzar l'existència amb les capacitats pròpies de cada persona. Pensar que la llibertat es concedeix i incrementa per la possessió de diners és una il·lusió que cal allunyar-se. Servir eficaçment els pobres impulsa l'acció i permet trobar els mitjans més adequats per aixecar i promoure aquesta part de la humanitat, massa vegades anònima i sense veu, però que té impresa en si la cara del Salvador que demana ajuda.

8. «Als pobres els tenen sempre amb vostès» (Mc 14,7). És una invitació a no perdre mai de vista l'oportunitat que s'ofereix de fer bé. En el fons es pot entreveure l'antic mandat bíblic: «Si hi hagués un germà pobre entre els teus, no siguis inhumà ni li neguis la teva ajuda al teu germà el pobre. Per contra, tendiu-li la mà i presta-li el que necessiti, el que li falti. [...] Ho prestaràs, i no de mala gana, perquè per això el Senyor, el teu Déu, et beneirà en tot el que facis i emprenguis. Ja que no faltaran pobres a la terra» (Dt 15.7-8.10-11). L'apòstol Pau se situa en la mateixa línia quan exhorta els cristians de les seves comunitats a socórrer els pobres de la primera comunitat de Jerusalem i a fer-ho «no de mala gana ni per obligació, perquè Déu estima qui dóna amb alegria» (2 Co 9,7). No es tracta d'alleujar la nostra consciència donant alguna almoïna, sinó més aviat de contrastar la cultura de la indiferència i la injustícia amb què tractem els pobres.

En aquest context també és bo recordar les paraules de sant Joan Crisòstom: «Qui és generós no ha de demanar comptes de la conducta, sinó només millorar la condició de pobresa i satisfer la necessitat. El pobre només té una defensa: la seva pobresa i la condició de necessitat en què es troba. No li demanis res més; però encara que fos l'home més malvat del món, si li manca l'aliment necessari, deslliurem-lo de la gana. [...] L'home misericordiós és un port per a qui està en necessitat: el port acull i allibera del perill tots els naufragats; siguin ells malvats, bons, o siguin com siguin aquells que es trobin en perill, el port els protegeix dins de la seva badia. Per tant, també tu, quan vegis a terra un home que ha patit el naufragi de la pobresa, no jutgis, no demanis comptes de la seva conducta, sinó allibera'l de la desgràcia» (*Discursos sobre el pobre Llätzer*, II, 5).

9. És decisiu que s'augmenti la sensibilitat per comprendre les necessitats dels pobres, en canvi continu com ho són les condicions de vida. De fet, avui dia, a les zones econòmicament més desenvolupades del món, s'està menys disposat que en el passat a enfrontar-se a la pobresa. L'estat de benestar relatiu a què s'està acostumats fa més difícil acceptar sacrificis i privacions. S'és capaç de tot, per no perdre el que ha estat fruit d'una conquesta fàcil. Així, cau en formes de rancúnia, de nerviosisme espasmòdic, de reivindicacions que porten a la por, a l'angoixa i, en alguns casos, a la violència. Aquest no ha de ser el criteri sobre el qual es construeixi el futur; no obstant això, també són formes de pobresa de les quals no es pot apartar la mirada. Hem d'estar oberts a llegir els signes dels temps que expressen noves modalitats de com ser evangelitzadors al món contemporani. L'ajuda immediata per satisfer les necessitats dels pobres no ens ha d'impedir de ser previsors a l'hora de posar en pràctica nous signes de l'amor i de la caritat cristiana com a resposta a les noves formes de pobresa que experimenta la humanitat d'avui.

Desitjo que la *Jornada Mundial dels Pobres*, que arriba a la seva cinquena edició, arribi cada vegada més a les nostres Esglésies locals i s'obri a un moviment d'evangelització que en primera instància surti a trobar els pobres, allà on siguin. No podem esperar que truquin a la nostra porta, és urgent que anem nosaltres a trobar-los a casa seva, als hospitals i a les residències assistencials, als carrers i als racons foscos on de vegades s'amaguen, als centres de refugi i acollida... És important entendre com se senten, què perceben i quins desitjos tenen al cor. Fem nostres les apressadores paraules de Primo Mazzolari: «Voldria demanar-los que no em preguntin *si hi ha pobres, qui són i quants són*, perquè temo que aquestes preguntes representin una distracció o el pretext per apartar-se d'una indicació precisa de la consciència i del cor . [...] No he explicat mai els pobres, perquè no es poden explicar: als pobres se'ls abraça, no se'ls explica» (“Adesso” n. 7 – 15 abril 1949). Els pobres són entre nosaltres. Què evangèlic seria si poguéssim dir amb tota veritat: també nosaltres som pobres, perquè només així aconseguirem reconèixer-los realment i fer-los part de la nostra vida i instruments de salvació.

Roma, Sant Joan de Laterà, 13 de juny de 2021, Memòria litúrgica de sant Antoni de Pàdua.

Francesc